

УДК 343.98
DOI <https://doi.org/10.15421/392187>

Павліченко Є. В.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Криворізького факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Привиденцев О. Г.,
*аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

INTERACTION OF INVESTIGATIVE AND OPERATIONAL SUBDIVISIONS DURING THE PRE-TRIAL INVESTIGATION

У статті надано уточнення поняття, сутності й наукові основи взаємодії слідчого з оперативними підрозділами; визначено роль теоретичних положень взаємодії слідчого з оперативними підрозділами; проаналізовано основу взаємодії слідчого з оперативними підрозділами; розглянуто сучасні рівні, напрями, форми й види взаємодії слідчого з оперативними підрозділами; розкрито процесуальні й організаційно-тактичні аспекти взаємодії слідчого з оперативними підрозділами; узагальнено практичний досвід організації та здійснення взаємодії слідчого з оперативними підрозділами в кримінальному провадженні.

Визначено, що взаємодію слідчого й оперативних підрозділів у кримінальному провадженні треба визначати як засновану на законах і підзаконних нормативно-правових актах, а також одностайності й згоди завдань діяльність, яка завбачає ефективне застосування правових заходів, сил, форм, методів і засобів, спрямованих на ефективне розслідування.

У статті сформувано теоретичні висновки, обґрунтовано й викладено основні положення та твердження щодо поліпшення практичних засад, які асоційовані з взаємодією слідчого з оперативними підрозділами під час кримінального провадження.

На основі аналітичних досліджень нормативно-правового забезпечення взаємодії слідчого з оперативними підрозділами зроблено висновок про доцільність удосконалення нормативного поля з метою належного й своєчасного виконання доручень слідчого й прокурора оперативними підрозділами.

Доведено, що під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора.

Ключові слова: *взаємодія, досудове розслідування, доручення, кримінальне провадження, оперативні підрозділи, повноваження слідчого, процесуальні дії.*

The article clarifies the concept, essence and scientific basis of the investigator's interaction with operational units; the role of theoretical provisions of interaction of the investigator with operative divisions is defined; the basis of interaction of the investigator with operative divisions is analyzed; modern levels, directions, forms and types of interaction of the investigator with operative divisions are considered; procedural and organizational-tactical aspects of the investigator's interaction with operational units are revealed; the practical experience of organization and implementation of interaction of the investigator with operative divisions in criminal proceedings is generalized.

It is determined that interaction of investigator and operational units in criminal proceedings should be defined as based on laws and regulations, as well as unanimity and agreement of tasks, which provides for effective application of legal measures, forces, forms, methods and tools aimed at effective investigation.

The article forms theoretical conclusions, substantiates and highlights the main provisions and statements on improvement of practical principles associated with the interaction of the investigator with operational units during the criminal proceedings.

On the basis of analytical researches of normative-legal maintenance of interaction of the investigator with operative divisions the conclusion on expediency of improvement of a normative field for the purpose of proper and timely execution of instructions of the investigator and the prosecutor by operative divisions is made.

It is proved that during the execution of the instructions of the investigator, the prosecutor, the employee of the operational unit uses the powers of the investigator. Officers of operational units do not have the right to carry out procedural actions in criminal proceedings on their own initiative or to apply to the investigating judge or prosecutor.

Only purposeful and systematic work of the investigator and the operative unit during the implementation of the sections will allow to use the capabilities of both subjects in the process of verification and collection of evidence by covert means effectively. In order to improve the interaction between the investigator and the operative unit at the legislative level, it is recommended to consolidate the right of the operative unit to initiate search and other procedural actions, to improve the procedure of joint investigative actions by the investigator and the operative unit.

Key words: *interaction, pre-trial investigation, power of attorney, criminal proceedings, operational units, powers of the investigator, procedural actions.*

Актуальність напрямку дослідження.

На сьогоднішній день вирізняються різні способи вчинення кримінальних правопорушень. Це вимагає практичної реалізації раціональної протидії злочинності й захисту прав і свобод громадян. Запровадження вказаного напрямку знаходиться в безпосередній залежності від засобів, що використовується правоохоронними органами під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Подальше удосконалення кримінально-процесуальної законотворчості України спричинило потребу проведення наукового дослідження проблем спільної взаємодії слідчого з оперативними підрозділами.

Загалом слід зазначити, що у врегульованні проблеми активізації ефективності роботи правоохоронних органів та їх оперативних і слідчих підрозділів неабияке значення належить теоретичним дослідженням та практичним наробкам проблем взаємодії оперативних співробітників, слідчих з іншими органами. Взагалі практика досудового розслідування злочинів є неможливою за відсутності налаштованої роботи оперативно-розшукових підрозділів та слідчих. В наслідку взаємодії слідчих з оперативними підрозділами правоохоронних органів визначилась спроможність проведення досудового розслідування й посилення до судових органів когорти морочливих кримінальних проваджень про вчинені злочини. Усе вище означена вказує на актуальність встановленого напрямку дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням взаємодії при виявленні й розслідуванні злочинів були присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених-юристів. М.В. Багриєм вивчалися проблеми взаємодії слідчого з працівниками підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність [1]. Наукові дослідження І.В. Басистої були присвячені питанням прийняття і використання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування [2].

У монографії В.Г. Дрозда вивчалися проблеми правового регулювання досудового розслідування [3]. Науковець Н.В. Гуменна визначила суттєві поняття взаємодії слідчого з іншими суб'єктами розшуку під час здійснення ним розшукової діяльності [4]. Вчена А.В. Дунаєва провела дослідження взаємодії слідчого та оперативного підрозділу внутрішніх справ під час розшуку підозрюваного [5].

Аналогічні проблеми вивчали Н.В. Глинська, Л.М. Лобойко, О.І. Марочкін, О.Г. Шило [6], В.Т. Малярєнко [7], Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко, О.М. Джу́жа, А.В. Савченко, В.В. Черней [8]. Процесуальній діяльності слідчого щодо запобігання злочинів і розслідуванню злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою присвячені наукові праці відомих науковців Д.П. Письменного, О.Є. Омельченко, В.М. Федченко [9; 10] та В.М. Тертишника [11].

Вчений В.В. Топчій дослідив взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів у складі слідчо-оперативних груп [12]. В.І. Фаринник встановив особливості процесуальної взаємодії органу досудового розслідування з іншими підрозділами Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) і громадськостю в кримінальному провадженні [13].

Функціональна спрямованість діяльності слідчого у кримінальному провадженні була досліджена С.І. Чернобаєвим [14].

Питанням організації взаємодії підрозділів під час проведення досудового розслідування присвячена праця Н.П. Черняка [15]. О. Яковлев визначив сутність взаємодії слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих дій [16].

Значної уваги можна надати дослідженням вчених Ю.П. Аленіна, Л.І. Аркуші, В.Д. Берназа, А.Ф. Волобуєва, В.І. Галагана, І.М. Єфіменка, В.О. Коновалової, В.П. Корж, В.В. Лисенка, В.А. Онисьєва, А.А. Пати́ка, В.А. Рогожина, М.Б. Саакяна, В.В. Тищенко, В.В. Топчія, Г.П. Цимбал, К.О. Чаплинського,

В.М.Шевчука, В.Ю.Шепітька, Б.В.Щура, С.В.Яковчука й інших науковців.

Разом із тим наукові дослідження, що присвячені проблемам взаємодії слідчих з оперативними підрозділами, відносяться лише до окремих проблем взаємодії слідчого і оперативно-розшукових підрозділів, що здійснювалась на основі вже не чинного натеper вітчизняного кримінального процесуального законодавства. У такому зв'язку специфічні форми взаємодії слідчих з підрозділами, які розв'язують сьогодні завдання оперативно-розшукової діяльності, не мають необхідного сучасного відбиття.

Отже, на даний час проблема взаємодії слідчого з оперативними підрозділами набуває особливого значення та потребує дослідження процесуальних й організаційно-тактичних форм взаємодії, їх юридичної сутності з прийняттям до уваги нових вимог кримінального, процесуального та оперативно-розшукового законодавства.

Метою дослідження є вивчення правових, теоретичних основ та особливостей організації та функціонування взаємодії слідчого з оперативними підрозділами в кримінальному провадженні та розробка заходів щодо її поліпшення.

Виклад основного матеріалу. Натепер ефективність досудового розслідування знаходиться у залежності від узгодженості дій органів, що його проводять. Найперше це відноситься до органів досудового розслідування та функціонерів інших підрозділів.

Взаємодію слідчого із іншими учасниками оперативних підрозділів при проведенні кримінального провадження треба представляти як започатковану на законодавстві й однострійності зобов'язань у кримінальному судочинстві, що узгоджена з колективною діяльністю, яка включає раціональне застосування правових напрямів подальшої роботи і слідчих, що базуються на їх кваліфікації та майстерності й на формах діяльності й направлена на розслідування і попередження злочинів.

Основою взаємодії слідчого із працівниками оперативних підрозділів мають бути норми кримінально-процесуального законодавства, які регулюють спільні для них дії.

При реалізації взаємодії слідчого із працівниками оперативних підрозділів потрібно керуватись задалегідь визначеними принципами. Провідними принципами у такому напрямі

мі повинні бути: дотримання слідчого щодо негайного, оперативного, цілковитого, абсолютного справедливого, чесного розслідування кримінальних порушень; невтомне, ініціативне користування існуючих методичних настанов, науково-інноваційних і технічних досягнень у пересторозі, викритті та веденні слідства кримінальних правопорушень; найвище можливе застосування та регулювання існуючих потенційних компетенцій слідчих та оперативних підрозділів у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень; виконання всеосяжних підвалин кримінального провадження; підтримка та збереження таємниці інформації досудового розслідування.

Провідним і позитивним аспектом має стати розширення повноважень слідчих підрозділів у напрямку їх взаємодії із працівниками оперативних підрозділів.

Доцільно означити, що натеper слідчий може користуватися правом довірення провадження негласних слідчих дій оперативним підрозділам. Треба вказати, що запровадження до системи досудового розслідування негласних слідчих дій є досить передовим напрямом у законодавчій сфері, що направлений на її поліпшення. Ці засади утворюють шанс органам досудового розслідування на свій розсуд схвалювати й затверджувати вердикти, які дії доцільно проводити для гарантування швидкого, повного й неупередженого розслідування кримінального правопорушення. Поряд із цим із метою формування ефективної взаємодії потрібно забезпечити умову її належної організованості.

Натеper залишається актуальним питання встановлення основних видів організаційної форми взаємодії слідчих і оперативних підрозділів, а саме: надання слідчому оперативної інформації в рамках, встановлених відомчими нормативними документами; сумісне вивчення та аналіз інформації, отриманої за наслідком проведення оперативно-розшукових заходів стосовно їх адекватності для початку кримінального провадження; сумісне планування слідчих дій і тактичних операцій, направлених на встановлення доказової інформації; формування слідчо-оперативної групи за означеним кримінальним провадженням; доповнюючи один одного розмін усною та письмовою інформацією опера-

тивних працівників і слідчих з напрямів, що визначають їхню діяльність.

Зміст взаємодії оперативного підрозділу із слідчими при проведенні досудового розслідування злочинів має простиратися на засадах, що вони за визначених умов на засадах кримінального процесуального законодавства та підзаконних актів поєднують свої старання та сфери переваг з метою якісного та ефективно вирішення частину загальної задачі щодо протидії злочинності. Цілі взаємодії повинні встановлюватись задачами тактичного, організаційного, технічного характеру, рішення яких повинне забезпечувати якісне й своєчасне виявлення та розслідування злочинів, дотриманню законодавства, раціональності й ефективності оперативної та слідчої діяльності.

Треба вказати, що після введення в дію Кримінального процесуального кодексу України компетенції слідчого стали встановлюватись об'ємом прав і обов'язків, його взаємовідносин зі слідчим суддею і прокурором, керівником слідчого підрозділу, а також з оперативними підрозділами. Слідчий потягає зобов'язання дотримуватись законності й своєчасності проведення процесуальних дій та вироблення й прийняття законних та обґрунтованих поточних і підсумкових процесуальних рішень.

Провідна вага та роль для правильної організації досудового слідства має належати чіткій взаємодії слідчого з оперативними підрозділами. Виконуючи настанови й доручення слідчого відповідний оперативний підрозділ повинен обов'язково оформляти документи в письмовій формі. Винятком можуть бути спільні виїзди на місце злочину.

На даний час проблемним залишається організація взаємодії слідчих та оперативних підрозділів, що проявляється в неможливості здійснення останніми активної наступальної оперативно-розшукової діяльності за причини недостатності, упущення необхідного рівня її нормативно-правової регламентації. У такому зв'язку досудове розслідування злочинів, яке здійснюється поліцією, залишається малоефективним.

На сьогодні оперативні підрозділи органів внутрішніх справ у своїй практичній діяльності керуються виключно положеннями Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», що докладно визначає тактику даної

діяльності не регламентує. У такому зв'язку потрібно забезпечити нормативне регулювання та методичне забезпечення цієї роботи.

Щодо припинення досудового розслідування, слід вказати, що воно повинне бути зупинене після повідомлення особі про підозру у випадку, коли підозрюваний переховується від органів слідства й суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та його місцезнаходження невідоме. Провівши всі слідчі та інші процесуальні дії, слідчий повинен виносити постанову про зупинення досудового розслідування, яка має бути узгоджена з прокурором. Стосовно оповіщення про розшук підозрюваного слідчий повинен сформувати спеціальну постанову.

Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих дій має здійснюватися за такими напрямками: організаційними; процесуальними; результативними. За умов їх взаємодії будь-який прояв злочинних посягань на права і свободи громадян буде своєчасно ліквідовано, що сприятиме гарантуванню безпеки людини та підвищенню довіри до правоохоронних органів.

Важливе значення належить плануванню розслідування, його треба представляти як складний процес, сутність якого має полягати у визначенні напрямів та завдань розслідування, способів та засобів їх досягнення за раціональних витрат часу, сил і засобів.

Планування тісно пов'язано з організацією розслідування в конкретному кримінальному провадженні, під яким треба розуміти комплекс заходів для створення оптимальних умов його реалізації. Планування та організація органічно зв'язані, так як перше передбачає здійснення другого. План розслідування потрібно визначити як комплекс інформаційних, тактичних, організаційно-управлінських та процесуальних рішень, який передбачає оптимальний порядок, терміни, способи, засоби й конкретних виконавців слідчих, оперативно-розшукових, інших дій і тактичних прийомів.

Сьогодні взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами дедалі активніше здійснюється на всіх можливих рівнях, зокрема міжнародному, відомчому, міжвідомчому, регіональному. Саме тому організація взаємодії при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень являє собою досить складну і комп-

лексну форму, яка передбачає реалізацію цілої низки послідовних і взаємопов'язаних процесуальних та оперативно-розшукових дій і заходів, спрямованих на максимальне досягнення завдань кримінального процесу.

Висновки. Взаємодія слідчого та працівника оперативного підрозділу залишається одним із провідних проблемних напрямів діяльності уповноважених осіб у процесі проведення негласних слідчо-розшукових дій під час досудового розслідування кримінального провадження. Взаємодію слідчого та оперативних підрозділів у кримінальному провадженні треба визначати як засновану на законах та підзаконних нормативно-правових актах, а також одностайності та згоди завдань діяльність, яка завбачає ефек-

тивне застосування правових заходів, сил, форм, методів і засобів, направлених на ефективне розслідування. Тільки цілеспрямована й системна робота слідчого та співробітника оперативного підрозділу під час проведення зазначених дій дасть змогу ефективно використовувати можливості обох суб'єктів у процесі перевірки та збирання доказів негласними засобами. З метою покращення взаємодії слідчого та співробітника оперативного підрозділу на законодавчому рівні рекомендовано закріпити право співробітника оперативного підрозділу ініціювати проведення розшукових та інших процесуальних дій, удосконалити порядок спільного проведення слідчо-розшукових дій слідчим та співробітником оперативного підрозділу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багрій М.В. Взаємодія слідчого з працівниками підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2013. Випуск 57. С. 315–321.
2. Басиста І.В. Прийняття і використання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми : монографія. Івано-Франківськ : «Наука», 2015. 600 с.
3. Дрозд В.Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 448 с.
4. Гуменна Н.В. Поняття взаємодії слідчого з іншими суб'єктами розшуку під час здійснення ним розшукової діяльності. *Актуальні проблеми держави і права* : Збірник наукових праць. 2014. Вип. 72. С. 497–503.
5. Дунаєва А.В. Взаємодія слідчого та оперативного підрозділу внутрішніх справ під час розшуку підозрюваного. *Часопис Академії адвокатури України*. 2017. № 1. С. 16–23.
6. Концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу України : монографія / Н.В. Глинська, Л.М. Лобойко, О.І. Марочкін та ін. ; за заг. ред. О.Г. Шило. Харків : НДІ ВПЗ імені акад. В. В. Сташиса НАПрНУ, 2016. 264 с.
7. Маляренко В.Т. Перебудова кримінального процесу в Україні в контексті європейських стандартів : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 512 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Черняка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
9. Письменний Д.П., Омельченко О.Є. Процесуальна діяльність слідчого щодо запобігання злочинів : навчальний посібник. Київ, 2015. 158 с.
10. Письменний Д.П., Федченко В.М. Розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: правові та організаційні засади : монографія. Дніпропетровськ, 2014. 204 с.
11. Тертишник В.М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Видання 18-те доповн. і перероб. Київ : Правова єдність, 2021. 824 с.
12. Топчій В.В. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів у складі слідчо-оперативних груп. *Юридичний вісник*. 2014. № 4 (33). С. 138–143.
13. Фаринник В.І. Особливості процесуальної взаємодії органу досудового розслідування з іншими підрозділами МВС та громадськістю у кримінальному провадженні. *Юридичний вісник України*. 2017. № 44.С. 4–9.
14. Чернобаєв С.І. Функціональна спрямованість діяльності слідчого у кримінальному провадженні. *Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 31 січня – 1 лютого 2020 р. Дніпро, 2020. С. 92–96.
15. Черняк Н.П. Конспект лекцій «Організація взаємодії підрозділів під час проведення досудового розслідування» / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2016. 145 с.
16. Яковлев О.В. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Науковий часопис національної академії прокуратури України*. 2017. № 1. С. 217–223.